

УДК 94 (438): 94 (477. 83/.86) “1939 - 1941”
ББК 63.3 (0)

Мар'яна Мосорко

ТОРГІВЛЯ У СТРУКТУРІ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ ПОЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ГАЛИЧИНИ У 1939–1941 рр.

У статті подано аналіз рівня розвитку торгівлі як одного із елементів повсякденного життя польського населення Галичини в 1939–1941 рр. Прослідковується вплив політики радянізації з характерним для неї переходом від приватної до державної та колективної форм власності на зміни економічної моделі регіону. Особлива увага приділяється характеристиці всього спектру торгівельних закладів як у міській, так і сільській місцевості. Окремим аспектом дослідження виступає цінова ситуація.

Ключові слова: торгівля, польське населення, Галичина, радянізація, повсякденне життя.

У сучасній історичній науці дедалі актуальнішим стає дослідження історії повсякдення з характерними для нього складовими: побутом, матеріальними умовами життя, працею, відпочинком, медичним обслуговуванням, соціальним забезпеченням тощо. Далеко не остання роль в цьому переліку відводиться торгівлі.

Досліджувана нами тема майже не висвітлена в сучасній історіографії. Дотично окремі її аспекти знайшли відображення на сторінках праць польських істориків В.Бонусяка [29] та Г.Мазура [32]. Варто відзначити певний вклад у її розробку львівських дослідників І.Лемка та В.Михалика [12]. Однак, в територіальному відношенні вказана розвідка присвячена тільки місту Львову. Проблема розвитку торгівлі в інших населених пунктах Галичини потребує подальшої розробки. Цим і обумовлена актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження полягає у об'єктивному і всебічному аналізі торгівельного життя як елементу повсякдення польського населення Галичини періоду радянської окупації.

Вже у перші дні після вторгнення Червоної Армії на територію Галичини змінилася ситуація у сфері торгівлі. Основні принципи майбутніх перетворень в даній галузі було сформульовано у Постанові Політбюро ЦК ВКП(б) від 1 жовтня 1939 р. У ній йшлося про необхідність забезпечення відкриття магазинів, ринків, пекарень та інших закладів з метою задоволення потреб населення; формування мережі державних магазинів; ліквідації приватної торгівлі; встановлення максимально можливих цін на продовольчі товари тощо. Тобто, політика радянських владних структур в торгівельній сфері була такою ж, як і в галузі промисловості. Суть її зводилася до ліквідації приватного сектору та створення розгалуженої мережі державних торгівельних закладів.

У жовтні 1939 р. у рамках політики радянізації розпочалася тотальна націоналізація. Вона поширилася, в першу чергу, на заклади дрібної приватної торгівлі. Невеличкі крамниці, власниками яких були і поляки, підлягали конфіскації без жодної компенсації. Згодом радянський уряд видав розпорядження, яке забороняло займатися торгівлею без дозволу та повідомлення фіскальних органів. Всі, хто скуповував та перепродавав сільськогосподарські продукти і предмети ширвжитку, розглядалися, як спекулянти, вороги робітничого класу та каралися в кримінальному порядку позбавленням волі до 10 років з конфіскацією майна” [15, с.2]. Часто з метою ліквідації приватної власності застосовувався метод накладання високих податків на приватні майстерні та іншого роду установи. Однак, навіть такі кроки не принесли одразу бажаних результатів. Лише з середини січня 1940 р. державна торгівля почала витісняти приватну.

Проте, заходи щодо створення державних торгівельних закладів мали місце ще у листопаді 1939 р. Зокрема, у Львівській області станом на 11 листопада було відкрито 67 магазинів народної торгівлі і 23 магазини Центроспілки [16, с.4]. 22 листопада Тим-

часове управління Львова прийняло постанову, яка зобов'язала керівників кооперативних організацій міста збільшити мережу складів та крамниць з існуючих 254 до 819, приділивши особливу увагу околицям міста та районам розташування фабрик та заводів [20, с.4].

Уже в перші дні після вторгнення Червоної Армії ряд державних магазинів було створено у Станіславі. Доказом такого стану речей є повідомлення на сторінках газети “Червоний прапор” від 16 листопада 1939 р.: “Відділ торгівлі тимчасового управління відкрив у Станіславі 10 державних магазинів, серед них – 4 хлібних з великим асортиментом борошняних виробів. Загалом у місті працювало 45 промтоварних і 113 продуктових магазинів” [8, с.2]. Аналогічні зміни відбувалися у Тернополі, торговельний відділ якого станом на грудень 1939 р. налагодив роботу 5-ти хлібних і продуктових крамничок та 5-ти м'ясних магазинів. В найближчі дні планувалося відкрити ще 15 державних крамниць по продажу продуктів і промтоварів [10, с.4].

Націоналізація охопила не тільки дрібну приватну, а й кооперативну торгівлю. Остання підлягала ліквідації не лише з економічних міркувань. Як відомо, саме кооперативні організації часто виступали центром організованого національного життя, а тому допустити їх подальше функціонування радянська влада не могла. У Доповідній записці на ім'я секретаря ЦК КП(б)У від 7 жовтня 1939 р. повідомлялося, що збором молока, виготовленням та продажем масла на території Західної України до цього часу займалися такі кооперативні союзи: український “Маслосоюз”, польський “Молочарський союз”, німецький “Союз” та єврейська “Хема”. Протягом року вони виготовляли до 4 600 т. масла (з них польський та український – 4 500 т.) [1, арк.28]. Діяльність на території Галичини розгалуженої приватно-кооперативної мережі не входила у плани радянських владних структур. Тому уже до листопада з вітрин місцевих магазинів зникли товари “Маслосоюзу” та “Молочарського союзу”.

Наступними кроками на шляху націоналізації галицької кооперації стали рішення уряду УРСР від 8 грудня 1939 р. про остаточну ліквідацію кооперативних центрів, в тому числі і польських, та проект Постанови Ради Народних Комісарів (далі – РНК) СРСР про “Організацію державної та кооперативної торгівлі та ціни в західних областях Української та Білоруської РСР” від 29 січня 1940 р. [29, с.95]. Вони передбачали створення за радянським зразком нової кооперативної системи, складовими ланками якої стали обласні спілки споживчих кооперативних товариств “Облспоживспілки” та “Повітспоживспілки”. Останні формувалися на базі існуючих кооперативних організацій, привласнивши собі відповідно до рішення РНК УРСР та рішення зборів кооперативних центрів у Львові від 20 грудня 1939 р. все їхнє майно, матеріальні, грошові цінності та торгово-технічну базу у термін до 5 січня 1940 р. [2, арк. 50–51].

Сітка торговельних закладів дуже швидко зростала. Наприклад, якщо у січні 1940 р. у Львівській області працювало 80 одиниць державної кооперативної торгівлі, то через рік їх нараховувалося 3 858. З них 1788 функціонувало в сільській місцевості [18, с.8]. Така ж сама картина спостерігалася і в інших регіонах Галичини. Зокрема, Подільський союз кооперативів у м. Тернополі об'єднував 106 сільських кооперативів Тернопільського повіту [9, с.3]. Також у воеводстві нараховується 17 повітових союзів кооперативів [13, с.4]. У Станіславській області наприкінці 1940 р. було створено 1478 крамниць [5, арк.48]. Загалом наприкінці 1940 р. у західних областях України діяло вже 17,2 тис. магазинів, палаток і підприємств громадського харчування державної і кооперативної торгівлі [11, с.77].

Радянські владні структури строго регламентували життя торговельних установ. В продуктових крамницях впроваджувалась безперервна торгівля від 8 год. ранку до 11 год. вечора. В спеціалізованих хлібних крамницях торгівля тривала з 7 до 23 год., в крамницях інших типів (міськпромторгу, текстильшвейторгу та ін.) – з 10 до 6 год. Ресторани, кафе, їдальні, чайні та буфети працювали з 9 год. ранку до 12 год. вечора.

Закривати ці заклади раніше чи пізніше заборонялося. У випадку порушення встановлених вимог передбачався штраф у розмірі 100 крб. [24, с.6].

Ще однією з вимог до власників торговельних установ стала необхідність наявності в кожній крамниці преїскуранта цін [4, арк. 130], а також встановлення на фасадах будинків вивісок. Виготовляти їх самостійно в довільному порядку заборонялося. Ескіз майбутньої вивіски необхідно було представити до архітектурно-планувального управління міськрад для затвердження. Більше того, ескізи мали точно відобразити текст, рисунок та кольори вивіски із зазначенням матеріалів, з яких вона виготовлялася, її місце на фасаді будинку. У випадку невиконання постанови передбачався штраф розміром у 100 крб. або примусові роботи терміном до 1 місяця [17, с.6]. Крім того, не дозволялося самовільно займатися рекламою. З метою впорядкування розклеювання реклам по містах організовувались рекламні бюро, до яких змушені були звертатися всі державні установи [21, с.6].

В економіці Галичини з перших днів панування радянської влади спостерігалася парадоксальна ситуація: в умовах швидкого зростання чисельності торговельних закладів усе більше посилювався дефіцит продукції. Частково такий стан речей можна пояснити так званою манією покупок, яка охопила прибулих на територію Західної України радянських цивільних та військових, а також членів їх сімей. Їхню увагу привертала багатий асортимент різноманітних товарів, яких уже давно не було в СРСР. Про такий стан речей йшлося у Доповідній записці Наркома внутрішніх справ УРСР І.Сєрова секретарю ЦК КП(б)У М.А.Бурмістренко від 15 жовтня 1939 р.: “Має місце масове скуповування солдатами Червоної Армії товарів у магазинах Львова та інших міст Західної України” [1, арк. 50]. Радянські офіцери часто намагалися придбати навіть не потрібні речі. Для прикладу, мешканець Львова А. Яз згадує парадоксальний випадок, коли до кіоску завезли зубну пасту. В черзі за нею стояв радянський військово-службовець. Купивши пасту, він взявся її їсти [31, с.154]. Особливо популярними товарами були годинники, взуття, білизна та предмети одягу. На запитання, для чого вони скуповують геть усе, радянські військовослужбовці часто відповідали, що на згадку [33, с.178].

Ще більш сприятливі умови для прибулих зі східних областей УРСР виникли після зрівняння вартості золотого та рубля [29, с.95]. Обидві валюти перебували у грошовому обігу паралельно до 21 грудня 1939 р. Проте, купівельна спроможність радянської грошової одиниці по відношенню до золотого в той період була вчетверо нижчою. Це створювало для радянських уповноважених вигідний валютний паритет та уможливило легальне пограбування галицьких крамниць [12, с.25]. Крім того, мало місце вивезення до СРСР цілих складів з продукцією повсякденного вжитку. Врешті, це викликало появу дефіциту [32, с.57].

З іншого боку до виникнення кризової ситуації спричинилася ліквідація приватної власності. Держава встановлювала плани на виробництво промислових товарів та скуповування сільськогосподарської продукції через мережу закупівельних контор Облспоживспілки. Однак, не звиклі до колективного способу життя селяни не надто поспішали здавати власну продукцію за встановленими державою цінами, прагнучи самостійно продати її на ринку. В таких умовах заготівельні плани не виконувалися, що спричинило брак продуктів харчування у шойносформованих кооперативних магазинах. Аналогічна ситуація мала місце і в галузі промисловості. Націоналізація підприємств часто супроводжувалася їх занепадом. У час, коли шпальта тогочасних радянських видань рясніли повідомленнями про швидкі темпи економічного розвитку Галичини, офіційні документи містили зовсім іншу інформацію. Для прикладу у протоколі засідання Станіславського обкому КП(б)У від 16 січня 1940 р. читаємо, що в “області дуже повільно розгортається виробництво товарів ширвжитку” [4, арк.129].

Нестача товарів першої необхідності швидко далася взнаки, спровокувавши виникнення черг. Появившись ще наприкінці жовтня 1939 р., вони залишалися незмінним атрибутом тогочасного повсякдення галичан протягом першої половини 1940 р. Про такий стан речей розповідала мешканка Станіслава К. Каземірчак. 30 листопада 1939 р. вона записала у своєму щоденнику: "...о 2 год. ночі пішла за цукром. До 10 год. вдалося купити півлітри молока. А кілограм цукру та півкілограма гречки придбала тільки о 15 год., простоявши у черзі 13 годин" [28, с.71].

Про черги у кілька десятків метрів згадує також мешканка Львова Я. Дабулевич-Рутковська. На період приходу Червоної Армії вона була ученицею, однак, кожен вільний від навчання день проводила у черзі, займаючи її ще з 3 год. ночі. До ранку біля магазинів формувалися справжні натовпи людей чисельністю понад 1 тис. чол. та протяжністю у кількасот метрів. Проте, навіть таке тривале перебування під крамницею ще не служило гарантом придбання товару. Часто його просто не вистачало. Про такий стан речей писала Я. Дабулевич-Рутковська: "Вчора вночі пішла до пекарні. Черга була дуже великою. Починаючись біля будинку пекарні, вона тягнулася аж до іншої вулиці на кілька десятків метрів. Спочатку продавали двокілограмові буханки хліба, потім вже тільки однокілограмові. Ще пізніше товар взагалі закінчився" [30, с.36].

Особливо ситуація загострилася в січні 1940. У шифротелеграмі НКВД у Станіславі наркомун внутрішніх справ СРСР Л. Берії від 31 січня 1940 р. повідомлялося: "Станіславська область знаходиться в напруженій обстановці, невдоволення населення з кожним днем наростає... Кооперативна мережа розгорнута недостатньо, в магазинах величезні черги, бійки, ...міліція порядку навести не може..." [25, с.284]. В цей час дефіцит виник на практично всі продукти харчування. Якщо в жовтні – листопаді 1939 р. ще можна було купити цукор, горох, крупи, молочні та м'ясні вироби, то у січні дефіцитом стало навіть борошно [30, с.44]. Хліб продавали тільки житний і лише по одній буханці на руки. Цукру, як згадує К. Каземірчак, давали по 1 кг., причому завозили його раз на тиждень. Борошно та крупи взагалі зникли з вітрин [28, с.102]. Така ж сама ситуація склалася і з товарами легкої промисловості. В продажі не було мила, ниток та предметів олягу. Щоб купити панчохи, розповідала Я. Дабулевич-Рутковська, прийшлося займати чергу з 4 год. 30 хв. Що ж стосується наявного у магазинах мила, то власне милом його взагалі було важко назвати, оскільки воно мало неприємний запах і зовсім не пінилося [30, с.60, 70].

Дефіцит товарів спричинився до швидкого зростання цін на них. Наприкінці грудня 1939 р. хліб коштував 1,5 крб., цукор – 3,5 крб., молоко – 1,5 крб. за літр, яйця – 50 коп. за штуку, чай – 1,5 крб. Трохи дорожчим було м'ясо – 4 крб. [28, с.95]. Та вже до кінця січня ситуація кардинально змінилася. В уже згаданій шифрограмі НКВД в Станіславі наркомун внутрішніх справ СРСР Л. Берії повідомлялося: "...На ринку товарів і продуктів дуже мало, а на те, що є, ціни наростають: молоко 3 рублі літр, масло вершкове 70–80 рублів кілограм, яйця 10–15 рублів десяток, картопля 2 рублі кілограм, кури 60–70 рублів штука, гуси 120–150 рублів штука і т. д." [25, с.284]. З метою стабілізації цінової ситуації радянські владні структури вдалися до встановлення максимально можливих цін на продовольчі товари. Однак, такі дії спочатку не були ефективними. Тільки до кінця 1940 р. цінова ситуація менш-більш стабілізувалася [3, арк.45].

Черги настільки увійшли в звичку галичан, що люди призвичаїлися займати їх всюди, де тільки помічали. Лише згодом запитували, що продають [12, с.27]. Дефіцит на товари не зникав. І це при тому, що на території Галичини масово відкривалися заклади торгівлі. Ситуація покращилася тільки навесні 1940 р. у зв'язку із налагодженням постачання продукції із СРСР. РНК УРСР 10 січня 1939 р. прийняла постанову про направлення на територію Західної України товарів першої необхідності. Спочатку Галичину забезпечили необхідним для радянських громадян асортиментом – госпо-

дарським милом, сірниками, сіллю, оселедцем та махоркою. Зокрема, газета “Вільна Україна” з цього приводу повідомляла: “За рішенням уряду СРСР для Західної України в триденний строк буде відправлено 10 тис. т. солі, 14 тис. ящиків махорки, 10 тис. ящиків сірників і 1,5 т. гасу” [23, с.4]. Трохи пізніше для Львівської області передбачалося надіслати “...на 250 тис. крб. господарського мила, на 175 тис. крб. Туалетного мила, на 300 тис. крб. бавовняних ниток...” [14, с.4]. В цей же період у Тернопільське воєводство доставлено 70 т. гасу, 5 вагонів сірників, 1500 т. солі тощо [26, с.4]. Найближчими днями планувалося завезти тютюн, мило та інші товари [27, с.2]. Загалом асортимент доставлених з СРСР товарів не вирізнявся різноманітністю. Ціни на них були помірними: сіль – 20 коп. за кг., сірники – 3 коп. за коробку, керосин – 65 коп. за літр, махорка – 50 коп. за коробку 50 г. [1, арк.46].

5 лютого 1940 р. РНК прийняла остаточний план щодо забезпечення Галичини. Він містив 28 позицій товарів, серед яких домінували різного виду тканини, нитки, предмети одягу, меблі, побутові речі, сірники, тютюн тощо [6, арк. 14]. З продуктів харчування на західноукраїнські землі відправлялися овочі (картопля, помідори, буряки, морква, капуста, огірки, цибуля, цибуля, часник, гриби, цитрусові, сухофрукти тощо [7, арк.18]. В другому кварталі 1940 р. на вітринах магазинів появилися ті товари, які були там ще за часів II Речі Посполитої.

Безперечно, найкраще було налагоджено постачання Львова, оскільки він мав стати своєрідною західною вітриною Радянського Союзу. Протягом квітня – травня 1940 р. до міста завезли промислових товарів на суму 50 млн. Серед них: взуття – на 1 млн 400 тис. крб., 2300 велосипедів, на 700 тис. крб. – електричних ламп. Із продуктових товарів – 1500 т риби (30 т червоної, 200 т копченої, 20 т баликів, 8 т ікри, 800 т оселедців), 450 т рослинного, 400 т тваринного масла, 100 т маргарину, 500 тис. Коробок консервів (350 тис. рибних), 50 т макаронів, 10 т чаю, на 7, 5 млн шампанського, лікерів, коньяку [22, с.6]. Потім у продаж повернулися інші дефіцитні товари, навіть з’явилися небачені раніше породи каспійських риб, балики, кавказькі вина, паюсна і зерниста ікра [12, с.27]. Продавалися також предмети розкошу – порцеляна, годинники тощо.

З метою полегшення здійснення операцій купівлі-продажу було зрівняно курс рубля і злотого. 20 грудня 1939 р. Державний банк СРСР видав постанову, згідно з якою: “Всі розрахунки державних і кооперативних підприємств та установ переводилися з 21 грудня 1939 р. на радянську валюту. З цього моменту продаж і купівля товарів та надання послуг (перевезення залізничним і міським транспортом, продаж квитків в театри і кінотеатри, стягування квартирної плати і платні за користування телефоном, газом, електрикою і т. п.) здійснювалися лише за радянські гроші” [19, с.1]. 24 грудня 1939 р. відмінено польський злотий без права до повного обміну. Максимальна сума, яку можна було виміняти, не мала перевищувати 300 злотих [32, с.47]. Всі інші заощадження втрачалися.

Таким чином, насадження у Галичині радянської економічної моделі спричинилося до значних змін у галузі торгівельного життя. Ліквідація приватної власності виключала можливість існування сектору приватної торгівлі, на зміну якій прийшла кооперативна та державна. Такі дії радянських владних структур негативно позначилися на економічному житті регіону. В умовах зростання чисельності торгівельних закладів мав місце дефіцит на товари, який призвів до швидкого зростання цін. Такий стан речей призвів до погіршення умов життя польського населення, характерними рисами якого стали постійна нестача продуктів харчування та предметів повсякденного вжитку.

1. Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 859, оп. 1, спр. 10. – 85 арк.
2. Державний архів Івано-Франківської області (Держархів Івано-Франківської обл.), ф. 1–П, оп. 1, спр. 3. – арк. 50–51.
3. Там само, спр. 20. – 186 арк.

4. Там само, спр. 25, арк. 130.
5. Там само, спр. 38. – 258 арк.
6. Державний архів Львівської області (Держархів Львівської обл.), ф. 221, оп. 1, спр. 140, арк. 14.
7. Там само, , спр. 174, арк. 18.
8. Державні магазини в Станіславі // Червоний прапор. – 1939. – № 36. – 16 листоп. – С. 2.
9. Завадський З. Шириться торгівля / З. Завадський // Вільне життя. – 1939. – 4 жовт. – № 2. – С. 3.
10. Завезення товарів першої необхідності // Вільне життя. – 1939. – 15 груд. – № 59. – С. 4
11. Історія міст і сіл Української РСР. – У 26 Т. Львівська обл. – К, 1968. – С. 77.
12. Лемко І. Львів повсякденний (1939 – 1941) // Лемко І., Михалик В. – Львів: “Апріорі”, 2010. – 240 с.
13. Микитович М. Кооперація розвиває свою діяльність // Вільне життя. – 1939. – 24 жовт. – № 19. – С. 4.
14. Мило, нитки і сірники для населення області // Вільна Україна. – 1939. – 11 груд. – № 65. – С. 4.
15. Нещадно боротися з спекулянтами // Червоний прапор. – 1940. – № 157. – 13 лип. – С. 2.
16. Нові магазини // Вільна Україна. – 1939. – 11 листоп. – № 41. – С. 4.
17. Обов'язкова постанова №5 Президії Львівської Міської Ради від 3 лютого 1940 року “Про виготовлення та встановлення на фасадах будинків вивісок торговельних та ін організацій” // Вільна Україна. – 1940. – 3 березня. – № 133. – С. 6.
18. Півоварчук В. Західноукраїнське суспільство і соціальна політика сталінського режиму: запровадження радянської моделі у соціально-побутовій сфері / В. Півоварчук // Історія в школі. – 1998. – № 12. – С. 5 – 9.
19. Повідомлення Державного Банку СРСР // Червоний прапор. – 1939. – № 63. – 20 груд. – С. 1.
20. Постанова №8 ТУ Львова від 22 листопада 1939 р. // Вільна Україна. – 1939. – 24 листоп. – № 52. – С. 4.
21. Постанова Президії Львівської міськради від 6 березня 1940 року “Про організацію і затвердження реклам бюро” // Вільна Україна. – 1940. – 12 березня. – № 141. – С. 6.
22. Постачання трудящих міста Львова // Вільна Україна. – 1940 – 14 квіт. – № 169. – С. 6.
23. Предмети першої потреби для Західної України // Вільна Україна. – 1939. – 29 верес. – № 5. – С. 4.
24. Про години торгівлі у м. Львові // Вільна Україна. – 1940. – 8 лют. – № 113. – С. 6.
25. Радянські органи державної безпеки у 1939 – червні 1941 р. : документи ГДА СБ України / упоряд. В. Даниленко, С. Кокін. – К. : Києво-Могилянська Академія, 2009. – 398 с.
26. Товар із Радянського Союзу // Вільне життя. – 1939. – 6 жовтня. – № 4. – С. 4.
27. Торгівля товарами першої необхідності // Вільне життя. – 1939. – 15 жовт. – № 10. – С. 2.
28. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 16715/I. „Wiadomości i ploteczki w roku 1939 w Stanisławowie”. Dziennik Katarzyny Kazimierczak. 23 VIII 1939 – 14 IV 1941. – 198 k.
29. Bonusiak W. Przemiany ekonomiczne w Malopolsce Wscodniej w latach 1939 – 1941 / W. Bonusiak // Okupacja sowiecka ziem polskich 1939-1941 / pod red. Piotra Chmielowca. – Rzeszów; Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2005. – S. 94–111.
30. Dabulewicz-Rutkowska J. Poezja, proza i dramt pamiętnik nastolatki: Lwów 1939–1941 / J. Dabulewicz-Rutkowska. – Wrocław : “W Kolorach Tęczy”, 1998. – 222 s.
31. Jaz A. We Lwowie za Sowietów / A. Jaz // Lwowskie pod okupacją sowiecką (1939–1941) / wstęp i redakcja T. Bereza. – Rzeszów : Instytut pamieci narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2006. – S. 154–161.
32. Mazur G. Pokucie w latach Drugiej wojny światowej. Położenie ludności, polityka okupantów, działalność podziemia / G. Mazur. – Kraków : Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1994. – 208 s.
33. Skrzypek S. We Lwowie pod okupacją sowiecką / S. Skrzypek // Lwowskie pod okupacją sowiecką (1939–1941) / wstęp i redakcja T. Bereza. – Rzeszów : Instytut pamieci narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2006. – S. 172–193.

В статті представлено аналіз рівня розвитку торгівлі як одного з елементів повсякденної життя польського населення Галичини в 1939–1941 рр. Просліджується вплив політики советизації з характерним для неї переходом від частної до державної та колективної форм власності на змінення економічної моделі регіону. Особливу увагу приділяється характеристиці всього спектра торговельних точок як в міській, так і сільській місцевості. Особливим аспектом дослідження виступає цінова ситуація.

Ключевые слова: торгівля, польське населення, Галичина, советизація, повсякденна життя.

The article analyzes the development of trading as one of the elements of everyday life of the Polish population of Galicia in 1939–1941. The impact of the policy of the Sovietization, with its characteristic transitions, from private to public and collective form of ownership on changes in economic models of the region are shown. Particular attention is paid to the characteristics of the whole spectrum of commercial establishments in urban and rural areas. Another aspect of the research is the price situation.

Keywords: trade, the Polish population, Galicia, Sovietization, everyday life.